

Ks. prof. dr hab. Zdzisław Janiec
Instytut Liturgiki i Homiletyki
Aleje Racławickie 14
20-039 LUBLIN

RECENZJA

rozprawy doktorskiej lic. mgra Piotra Parzygnata, pt. **Wykonywanie kapłańskiego dzieła Chrystusa w Liturgii Godzin i Eucharystii na podstawie *Ogólnego Wprowadzenia do Liturgii Godzin***, napisanej na Wydziale Teologicznym Uniwersytetu Kardynała Stefana Wyszyńskiego w Warszawie pod kierunkiem Ks. prof. dra hab. Jacka Nowaka, Warszawa 2020. Wydruk komputerowy ss. 250.

WSTĘP

I. OPIS ROZPRAWY DOKTORSKIEJ

Autor dysertacji podjął się opracowania trudnego, a zarazem ważnego tematu dla teologii liturgii w Polsce. Dotyczy on **Wykonywania kapłańskiego dzieła Chrystusa w Liturgii Godzin i Eucharystii na podstawie *Ogólnego Wprowadzenia do Liturgii Godzin***.

Niniejsza rozprawa składa się z tekstu liczącego 250 stron formatu A-4. W jej strukturę wpisują się: spis treści, wykaz skrótów, wstęp, cztery rozdziały, zakończenie i bibliografia.

We **wstępie**, liczącym 8 stron (s.4-11), Pan lic. mgr Piotr Parzygnata ukazał tło teologiczno-liturgiczne pracy. Po nim przedstawił cel rozprawy, którym jest prezentacja wykonywania kapłańskiego dzieła Chrystusa w liturgii godzin i Eucharystii przez wspólnotę Kościoła na podstawie OWLG. Kolejnie Autor omówił dość pobieżnie podstawowe źródła dysertacji, tj. OWLG i księgi liturgiczne. Następnie wspominał o nauczaniu Magisterium Kościoła, literaturze teologiczno-liturgicznej i zastosowanej metodzie analizy i syntezy. Następnie dość obszernie omówił strukturę pracy wraz ze szczegółową prezentacją czterech rozdziałów.

W **I rozdziale** Doktorant przedstawił Kapłaństwo Chrystusa uwzględniając Jego aspekt pośredniczy i ofiarniczy w oparciu o Biblię. Nadto ukazał, uzasadniając teologicznie, udział wiernych w powszechnym kapłaństwie Chrystusa.

Z kolei **rozdział II** zawiera dzieła Chrystusa i Kościoła w liturgii. Zdaniem Piszącego realizuje się ono przez modlitwę, obrzęd i liturgię niebiańską. Refleksje te zostały ukazane w kontekście skryptyrystycznym.

W **III rozdziale**, poświęconym uświęceniu człowieka i czasu (*wymiar katabatyczny*), zostały wyartykułowane dość szczegółowo i bardzo precyzyjnie następujące wątki: korzyści liturga, działalność ludzka i oddziaływanie na innych. Autor zrealizował je uwzględniając formuły Pisma Świętego.

Z kolei **IV rozdział** omawia adorację Boga (*wymiar anabatyczny*) wyrażającą się w modlitwie (teksty werbalne), życiu sakramentalnym i egzystencji ludzkiej. Refleksjom tym również towarzyszą elementy *Księgi Życia*.

Bibliografia została podzielona na sześć części i zamieszczona na dziesięciu stronicach (s.141-150). Do jej zestawu należą: źródła (podstawowe i pomocnicze), utwory patrystyczne, magisterium Kościoła (nauczanie papieży, dokumenty Kościoła), księgi liturgiczne, opracowania i literatura pomocnicza.

W **zakończeniu** opracowania, liczącym siedem stronic (s.233-240), Doktorant ukazał zasadnicze osiągnięcia przeprowadzonego studium. Zaprezentował je szczegółowo i obszernie zgodnie z strukturą pracy.

II. NAUKOWA WARTOŚĆ ROZPRAWY

Z rozprawy doktorskiej można wnioskować, że jej Twórca dobrze opanował warsztat naukowy z zakresu teologii liturgii i że opracował podjęty temat umiejętnie i z dużą inwencją.

1. Aspekt formalny dysertacji

a) Temat i elementy pracy

Treść

Treść pracy odpowiada tematowi określonemu w tytule. Należy podkreślić, iż przedstawiona treść jest przejrzysta i koherentna w całej strukturze monografii.

Wstęp

Wstęp posiada niemal wszystkie klasyczne elementy przysługujące tego rodzaju rozprawom naukowym. Szkoda tylko, że zabrakło w nim takich elementów jak: aktualność tematu i jego uzasadnienie.

Struktura pracy

W strukturze studium zauważa się poprawne wnioskowanie, widoczne w logicznym powiązaniu treści poszczególnych czterech rozdziałów. Dzięki temu dysertacja jest komunikatywna. Na życzliwą i pozytywną uwagę zasługują elementy biblijne kompetentnie pomieszczone w poszczególnych paragrafach wraz z konkretnymi podsumowaniami. Czyni to elaborat dojrzałym i profesjonalnym. Walory te sprawiają, że analizowaną lekturę czyta się bardzo lekko, a z każdą stronką rośnie zainteresowanie jej treścią.

Metoda zastosowane w pracy

Autor w rozwiązaniu tezy doktorskiej zastosował metodę właściwą dla nauk teologicznych, którą jest metoda analizy i syntezy. Szkoda, że Doktorant nie opisał szczegółowo zastosowanej metody i nie wspomniał o innych, które winny być wykorzystane w opracowaniu (metody podstawowe i pomocnicze). Należy zauważyć, że wszystkie etapy badawcze Autor inteligentnie połączył, co nadało dysertacji wewnętrzną spójność.

Zakończenie

Doktorant przedstawił rezultaty swoich badań. Uczynił to merytorycznie i interesująco, na kształt dysertacji w formie szczegółowych i konkretnych wniosków. Są one zamieszczone w czterech częściach stanowiąc nie tylko podsumowanie badań, ale *novum* dysertacji. Ukazane efekty badań mogą inspirować do kolejnych kwerend związanych z Boską *katabasis* oraz *anabatycznym* charakterem celebracji.

Bibliografia

Wartość studium Doktoranta podnosi starannie skonstruowana bibliografia. W katalogu bibliograficznym na czele znajdują się przede wszystkim źródła podstawowe (OWLG) i pomocnicze (OWMR, MR), pozycje kluczowe (księgi liturgiczne i opracowania), ale również publikacje drugorzędne (literatura pomocnicza). Bibliografia została nie tylko zgromadzona i usystematyzowana przez Autora, ale przeczytana, skutecznie przyswojona i przemyślana, na co wskazuje styl syntetyczny pracy.

Osobiście odczuwam brak, iż w galerii bibliograficznej nie znalazły się dla „posmaku” naukowego pozycje obcojęzyczne i netograficzne. Z pewnością wpłynęłyby one na większy walor naukowy.

b) Usterki, błędy i zaniedbania w pracy

Studium zasługuje na wielkie uznanie. Stwierdza się bardzo staranny wydruk komputerowy, chociaż zauważono w nim wiele drobnych usterek, błędów i potknięć (poniższe uwagi podano z myślą o przyszłej książkowej edycji i pozostają one tylko do prywatnego wglądu Autora i recenzenta). Zamieszczone poniżej uwagi nie umniejszają naukowego standardu dysertacji. Należą do nich:

♦ *Usterki ortograficzne, gramatyczne, interpunkcyjne i tzw. „literówki”.*

- jest: *Sobór Watykański drugi*, powinno być: *Drugi Sobór Watykański* (s.7),
- jest: *już niedługim*, powinno być: *w niedługim* (s.16),
- jest: *przez śmiercią*, powinno być: *przed śmiercią* (s.17),
- jest: *wybawicielowi*, powinno być: *Wybawicielowi* (s.23),
- jest: *do uwierzenie*, powinno być: *do uwierzenia* (s.26),
- jest: *W skutek*, powinno być: *wskutek* (s.29),
- jest *poświecenia*, powinno być: *poświęcenia* (s. 36),
- jest *Cofitemini domino*, powinno być: *Confitemini Domino* (s. 36, 80, 97,114, 233, 245),
- jest *mesjaszem*, powinno być: *Mesjaszem* (s.41), podobnie na stronie 58,
- jest *Warszawa 1966*, powinno być: *tamże, s. 2421-242* (s.57),
- jest *Magnifikatu*, powinno być: *Magnificat* (s.102),
- jest *kolejne utworzy*, powinno być: *kolejne utwory* (s.130),
- jest *zarówno codziennym życiu*, powinno być: *zarówno w codziennym życiu* (s.134),
- jest *Świętej Bożej*, powinno być: *Świętej Bożej Rodzicielki* (s.194),
- jest *Por. S. Wypych S*, powinno być: *Por. S. Wypych* (s. 198, przypis 121),
- jest *przygotowująca oraz spożywania Ciała i Krwi*, powinno być *przygotowująca do*

spożywania Ciała i Krwi (s. 201),

-jest *jak dniu zmartwychwstania*, powinno być: *jak w dniu zmartwychwstania* (s.205),

-jest *Studium teologicznodogmatyczne*, powinno być: *Studium teologiczno-dogmatyczne* (s.244),

-jest *W. Krzyżaniak W*, powinno być: *Krzyżaniak W.* (s. 245).

◆ **Zauważa się brak konsekwencji w pisaniu**

Na przykład: *Pamiętka Męki, Śmierci i Zmartwychwstania Chrystusa* (s. 63, 65,) jest pisane z dużej litery, innym razem z małej (zob. s. 64,67, 68, 112 itp.).

x) Raz jest: *Kościółem tryumfującym* (s.119), innym razem: *Kościółem triumfującym* (s.120).

y) Również jest niewłaściwy zapis dotyczący niektórych czasopism. Należy pamiętać, że tytuł czasopisma podaje się w cudzysłowie np. jest: *Łódzkie Studia Teologiczne*, winno być: „*Łódzkie Studia Teologiczne*”(s.103, przypis107), podobnie jest *Communio*, winno być: „*Communio*”(s.104, przypis 111). Podobnie jest na stronie 112, przypis 130.

z) Jeśli w przypisach następują bezpośrednio po sobie te same publikacje tegoż samego autora, używamy wtedy *tamże*, (zob. s.111, przypisy: 128-129).

◆ **Przypisy**

Są różnorodne (dokumentujące, źródłowe) i wykonane bardzo starannie. Zdarzają się drobne usterki i potknięcia. Przy wydruku elaboratu należy koniecznie uwzględnić poniższe sugestie:

x)W przypisach o zapisie przecinkowym (z takim mamy do czynienia w pracy) przy podawaniu tomu publikacji, zamiast cyfry arabskiej stosuje się cyfrę rzymską. Oto dla przykładu widoczne w opracowaniu usterki:

- jest: *I. Liturgika fundamentalna*, winno być: *I Liturgika fundamentalna* (s.7),

- jest: *Pisma wybrane, t.1*, winno być: *Pisma wybrane t. I*, (s. 31),

- jest: *EK, t. 16*, winno być: *EK, t. XVI* (s.32) ,

- jest: *Kolekcja Communio, t, 3*, winno być: *Kolekcja Communio, t. III* (s.55),

- jest: *W. Granat, Dogmatyka katolicka, t. 4*.winno być *Dogmatyka katolicka, t. IV* (s. 98),

- jest *Lekcjonarz mszalny, t 7*, winno być: *Lekcjonarz mszalny t. VII* (s. 210, przypis 160),

y) Jeśli publikacja była wcześniej umieszczona w przypisie w całości, to w kolejnym czyni się skrót albo używa się: dz. cyt. np.

W. Granat, *Dogmatyka katolicka: synteza*, Lublin 1967 s. 13 (przypis nr 6), do tej samej pozycji Autor nie zastosował skrótu w przypisie 115 (s.49).

Podobnie, K. Romanniuk, A. Jankowski , L.Stachowiak, *Komentarz praktyczny do Nowego Testamentu*, t. 1, Kraków 1999 (zob. s.38, przypis 88), nie ma skrótu do tej samej pozycji na s.54, przypis 131. Tych usterek jest znacznie więcej.

◆ **Skróty** np. OWLG, KKK, KL, KO, itp. winno się zamieszczać w tekście bieżącym, a nie w przypisach. To jest widoczne w całości opracowania.

c) Ogólne podsumowanie pracy

Praca jest starannie przygotowana i zaprezentowana pod względem formalnym, chociaż zdarzają się w niej drobne błędy, co nie wpływa na jej pozytywną ocenę. Należy zdecydowanie podkreślić, iż monografia ujawniła bardzo dobre przygotowanie metodologiczne Autora. Zaprezentowane twierdzenia są należycie udokumentowane, co wskazuje na znajomość literatury przedmiotu. Piękny język traktatu, przez swą poprawność, ułatwia odbiór komunikowanych treści.

Z niniejszego studium wynika, że Doktorant przedstawił zagadnienie poprawnie, objawiając swą szeroką wiedzę teologiczną, biblijną i liturgiczną. Ta rozległa perspektywa poznawcza widoczna jest w całym studium, co wskazuje na jej interdyscyplinarność i znacznie wpływa na jej merytoryczność.

2. Aspekt merytoryczny pracy

a) Zrealizowany problem naukowy

Oceniając dysertację od strony merytorycznej, zauważa się, że jej Twórca wyznaczył sobie bardzo ważny i pożyteczny cel naukowy dla teologii liturgii. Zasadniczy motyw badań koncentrował się na całościowym opracowaniu podjętego tematu.

Pomimo niezliczonej ilości publikacji na temat, okazało się pożyteczne opracowanie powyższej problematyki przez pryzmat liturgii godzin i mszału rzymskiego. W tym właśnie widać *novum* recenzowanego studium i potwierdzenie badanej tezy doktorskiej.

b) Przydatność i aktualność badań

Badania okazały się przydatne i aktualne. Lektura przekonuje, że mamy do czynienia z opracowaniem bogatym w treść. Recenzowana rozprawa rodzi uznanie, a w konsekwencji prowadzi do podkreślenia jej merytorycznych osiągnięć. Należy z satysfakcją stwierdzić, że dokonane w pracy ustalenia posiadają znaczny walor naukowej oryginalności w penetrowaniu istoty kapłaństwa Chrystusa przez wspólnotę Kościoła w liturgii godzin i Eucharystii. Wygenerowane treści teologiczno-liturgiczne w aspekcie biblijnym w pełni potwierdzają bardzo dobrą orientację Autora w literaturze przedmiotu.

Jednym z wielu istotnych pozytywów recenzowanej dysertacji jest widoczna przez wszystkie rozdziały kompetencja Autora, co sprawia, iż opracowanie to należy uznać za ważny przyczynek ubogacający polską teologię liturgii.

Oceniając ogólnie rozprawę, należy uznać ją za wartościową merytorycznie i interesującą dla wszystkich, którzy w sposób profesjonalny zajmują się teologią liturgii w wymiarze jedyne kapłaństwa Chrystusa i kapłaństwa powszechnego wiernych w sprawowaniu liturgii godzin i Eucharystii. Z pewnością mogą z niej korzystać nie tylko duszpasterze, osoby konsekrowane, lecz wierni zaangażowani w liturgię brewiarzową i eucharystyczną. Dysertacja jest rzeczowa, ambitna, odważna, a przy tym wartościowa. Te cenne przymioty merytoryczne pozwalają ocenić ją wysoko.

III. PROBLEMY DO DYSKUSJI

Doktorant przez pracę badawczą nad problemem ujętym w tytule pracy stał się swego rodzaju ekspertem. Zatem pod adresem Badacza mogą się rodzić zapytania i wątpliwości. Przywilejem recenzenta jest nie tylko wskazanie uwag krytycznych, jak powyżej, ale zwrócenie uwagi na problemy dyskusyjne, które wynikają z dokładnej analizy pracy doktorskiej. Dlatego, prowokując do dyskusji, proszę Doktoranta o ustosunkowanie się do następujących pytań:

1. W pierwszym paragrafie pierwszego rozdziału na stronie 28, który jest poświęcony Jezusowi - Jedyńemu Pośrednikowi, został wprowadzony *wątek maryjny mówiący o Maryi jako Pośrednicze* (trzy razy). Dlaczego ten fragment został zamieszczony w tym miejscu, i jak wytłumaczyć, tzw. pośrednictwo Maryi w kontekście jedyne Pośrednika - Jezusa Chrystusa?

2. W pracy na stronie 70, Autor pisze o bogactwie słowa Bożego w *Codziennej modlitwie Ludu Bożego*, a nie wspomina ani raz o *słowie Kościoła*, które również jest mocno w niej obecne. Proszę wyjaśnić, dlaczego został pominięty ten wątek w całej dysertacji i coś więcej powiedzieć o *słowie Kościoła* w liturgii godzin.

3. W drugim paragrafie czwartego rozdziału jest mowa o adoracji Boga między innymi przez sakramenty. W tym passusie Autor wspomina również o roku liturgicznym, który też jest wielbieniem Boga. Zatem pytanie: czy nie należałoby tego paragrafu poszerzyć do formuły: (wielbienie) *liturgiczno-sakramentalne*.

IV. WNIOSEK KOŃCOWY

1. Dysertacja stanowi dojrzały owoc myśli teologiczno-liturgicznej i wnosi cenny wkład do rozwoju teologii liturgii w Polsce. Badania przeprowadzone przez mgr lic. Piotra Parzygnata potwierdziły, że oprócz walorów ambitnego naukowego studium, mają także wymiar pastoralny. Może ono być wykorzystane w nauczaniu teologiczno -liturgicznym i duchowości liturgicznej.

2. Sumując poczynione w opinii pozytywne stwierdzenia i uwzględniając drobne usterki, błędy i potknięcia językowe, oceniana dysertacja jest rzetelną pracą i bardzo dobrą. Zatem winna zostać opublikowana w formie książkowej po uwzględnieniu zaproponowanych poprawek. Spełnia wszystkie wymogi stawiane pracom naukowym określone w art. 13 ustawy z dnia 14 marca 2003 roku o stopniach naukowych i tytule naukowym.

3. Stawiam więc wniosek do Wydziału Teologicznego Uniwersytetu Kardynała Stefana Wyszyńskiego w Warszawie o dopuszczenie Pana mgra lic. Piotra Parzygnata do dalszego etapu przewodu doktorskiego.

Ks. prof. dr hab. Zdzisław Janiec

Ks. Z. Janiec

Lublin, dnia 13 października 2020 roku